

РОЗДІЛ 2. ЕКОНОМІКА ТА УПРАВЛІННЯ  
НАЦІОНАЛЬНИМ ГОСПОДАРСТВОМЕКСПОРТ АГРОПРОДОВОЛЬЧОЇ ПРОДУКЦІЇ УКРАЇНИ:  
СТАН ТА ПЕРСПЕКТИВИEXPORT OF AGRICULTURAL FOOD PRODUCTS OF UKRAINE:  
STATE AND PROSPECTS

У статті висвітлено сучасний стан та перспективи розвитку експортних відносин агропродовольчої продукції. Проаналізовано експортно-імпортні види товарів із виявленням найбільш та найменш запитуваних. Виявлено, що у галузі рослинництва основними експортними товарами стали пшениця, кукурудза, олія соняшникова, ячмінь; у галузі тваринництва головними товарами на експорт є м'ясо свійської птиці, молоко та м'ясо великої рогатої худоби. Обґрунтовано, що потреби зовнішнього ринку впливають на структуру посівних площ сільськогосподарських підприємств, у тому числі фермерських господарств. Показано, що українська продукція масштабно експортується до країн Азії, а до деяких країн Європейського Союзу відбулося скорочення поставок. Доведено, що за останнє десятиліття відбувається нарощування виробництва валової продукції рослинництва, при цьому продукція галузі тваринництва зазнає незначного зростання, а розрив відношення між продукцією рослинництва та тваринництва зріс майже у півтора рази порівняно з початком періоду дослідження. Виявлено, що фермерські господарства розвивають галузь рослинництва, але вони не зацікавлені у вирощуванні свійських тварин через низькі ціни на продукцію тваринництва, високі ціни на корми.

**Ключові слова:** експорт, імпорт, агропродовольча продукція, галузь, сільське господарство, посівні площі, конкурентоспроможність.

*В статье освещены современное состояние и перспективы развития экспортных*

*отношений агропродовольственной продукции. Проанализированы экспортно-импортные виды товаров с выявлением наиболее и наименее востребованных. Обнаружено, что в области растениеводства основными экспортными товарами стали пшеница, кукуруза, масло подсолнечное, ячмень; в области животноводства главными товарами на экспорт стали мясо домашней птицы, молоко и мясо крупного рогатого скота. Обосновано, что потребности внешнего рынка влияют на структуру посевных площадей сельскохозяйственных предприятий, в том числе фермерских хозяйств. Показано, что украинская продукция масштабно экспортируется в страны Азии, а в некоторые страны Европейского Союза произошло сокращение поставок. Доказано, что за последнее десятилетие происходит наращивание производства валовой продукции растениеводства, при этом продукция животноводства испытывает незначительный рост, а разрыв пропорции между продукцией растениеводства и животноводства вырос почти в полтора раза по сравнению с началом периода исследования. Вывявлено, что фермерские хозяйства развивают отрасль растениеводства, но они не заинтересованы в выращивании домашних животных при низких ценах на продукцию животноводства, высоких ценах на корма.*

**Ключевые слова:** экспорт, импорт, агропродовольственная продукция, отрасль, сельское хозяйство, посевные площади, конкурентоспособность.

УДК 339.5.053.7

DOI: <https://doi.org/10.32843/infrastruct56-6>

**Гаража О.П.**

д.е.н., доцент,  
доцент кафедри управління  
земельними ресурсами та кадастру  
Харківський національний аграрний  
університет імені В.В. Докучаєва

**Garazha Olena**

Kharkiv National Agrarian University  
named after V.V. Dokuchayev

*The article substantiates the current state and prospects of export relations development of agri-food products. Export-import types of goods are analyzed with the identification of the most and least demanded. It was found that in the field of crop production the main export goods were wheat, corn, sunflower oil, barley, in the field of livestock industry the major goods for export are poultry meat, milk and cattle meat. It is substantiated that the needs of the foreign market affect the structure of sown areas of agricultural enterprises, including farms. It is shown that Ukrainian products are exported on a large scale to Asian countries, and supplies to some European Union countries have been reduced. It is proved that over the last decade there has been an increase in the production of gross crop production, while the output of the livestock industry is growing slightly, and the gap between crop and livestock production has increased almost one and a half times. It was found that farms are developing the crop sector, but they are not interested in raising domestic animals due to low prices for livestock products, high feed prices. It is proved that one of the important factors influencing the structure of sown areas is the market of grown products. It is shown that the existence of prospects for the market of products at high prices encourages to increase the production of a particular commodity crop. It is substantiated that along with this the following factors have an impact: soil quality, specialization of the economy, provision of means of production, natural and climatic conditions, labor resources. It is proved that in order to strengthen the competitiveness of agricultural products and increase their sales on the world and European markets, it is necessary to transform agriculture and food production to high and efficient levels by increasing agricultural exports provided quality, compliance with standards and certificates. It is substantiated that the unstable political situation, the departure of citizens abroad, population decline, their low purchasing power leads to limited agricultural production, so the prerequisites for the development of agricultural industries must be sought in foreign economic activity and cooperation with importing countries.*

**Key words:** export, import, agri-food products, industry, agriculture, cultivated areas, competitiveness.

**Постановка проблеми.** Зважаючи на політично-соціальний стан країни, сільське господарство поступово стає провідною галуззю національної економіки, яка щорічно нарощує свій потенціал

за рахунок позитивного зовнішньоекономічного сальдо через зростання аграрного виробництва та експорту продукції на світові та європейські ринки збуту. Розвиток та конкурентоспроможність

аграрних підприємств залежать від ефективності збутової діяльності та пошуку каналів реалізації продукції на вигідних умовах, які забезпечили б запланований обсяг продажів, високі ціни, максимальну виручку від продажу, прибуток. Водночас внутрішній ринок не забезпечує розвиток аграрної галузі, а іноді навіть гальмує через скорочення чисельності населення, їхньої купівельної спроможності. Проблема полягає у дослідженні зовнішніх ринків збуту, розширенні їх географічної структури, зміцненні і стабілізації існуючих зовнішньоекономічних зв'язків.

#### **Аналіз останніх досліджень і публікацій.**

Експортний потенціал аграрних підприємств на основі аналізу загальних обсягів і каналів реалізації продукції аграрними підприємствами, структури і балансу експорту-імпорту агропродовольчої продукції за вартісними показниками фізичного обсягу та ціновими індексами зовнішньої торгівлі загалом і за товарними групами розглядають В. Россоха та О. Шарапа [1]. Економічні особливості збутової діяльності аграрних підприємств, чіткої й ефективної взаємодії виробництва і збуту продукції суб'єктів господарювання через сучасну структуру каналів збуту сільськогосподарської продукції на внутрішньому ринку та основні проблеми у процесі збуту сільськогосподарської продукції, відсутність інформації в аграрних товаровиробників про вигідні маркетингові канали збуту та ціни на сільськогосподарську продукцію, а також чинники, що впливають на формування маркетингової системи збуту аграрного підприємства, вивчали І.Г. Кадирус, А.С. Донських, Ю.Л. Якубенко [2]. Глобальні тренди розвитку ринку агропродовольчої продукції, основних учасників ринку та місце України у світовому обігу товарів харчування, напрями реалізації експортного потенціалу аграрного сектору України в умовах кризи та глобальних змін досліджували О.М. Яценко, Н.Г. Невзгляд [3]. Основні проблеми експорту продукції агропромислового комплексу України, динаміку тенденцій експорту АПК та їх прогнозування, основні шляхи вирішення проблем експортування продукції агропромислового комплексу, перелік заходів для максимальної реалізації експортного потенціалу АПК України вивчали Л.Є. Фурдичко, А.В. Хорощенко [4]. Разом із цим проблема впливу зовнішньоекономічної діяльності на виробничі потужності сільськогосподарських підприємств залишається недостатньо опрацьованою.

**Постановка завдання.** Метою дослідження є аналіз поточного стану виробництва, вартості продукції сільського господарства, напрями та перспективи експорту агропродовольчої продукції.

**Виклад основного матеріалу дослідження.** Результативність діяльності сільськогосподарських підприємств залежить від ефективної організації збутової діяльності в умовах мінливості

ринкових процесів. Виробництво, розподіл і споживання агропродовольчої продукції підпорядковуються збуту, залежно від форм якого в системі відтворення сільського господарства виникає ефективність взаємодії товаровиробників та переробників. Трансформація форм збуту розширює його функції, надаючи якісно нових ознак у процесі створення вартості сільськогосподарської продукції. Виробничий напрям сільськогосподарських підприємств та обсяги вирощуваної продукції потребують широкомасштабності каналів збуту окремих видів продукції рослинництва та тваринництва. Споживча вартість продукції поступово поліпшується з позицій харчової якості та екологічної чистоти завдяки впровадженню сучасних технологій виробництва, різних організаційно-правових форм суб'єктів господарювання, розвитку науково-технічного прогресу. Покупцями продукції сільського господарства у товаровиробників стають комерційні посередники, працівники підприємства, окремі споживачі, власна мережа торговельних закладів, інші сільськогосподарські підприємства. Бартер, кредит товарами або первинна переробка продукції на давальницьких умовах стають також дієвими інструментами під час розподілу продукції. Важливість збуту полягає у тому, що за низьких цін зменшується дохід аграрних товаровиробників, що прагнуть до скорочення обсягів виробництва конкретного виду здешевілої продукції. У сучасному взаємозв'язку між товаровиробниками та переробниками виникають дві актуальні проблеми: з одного боку – низькі закупівельні ціни, а з іншого – низька якість виробленої продукції. Тому в сучасних аграрних підприємствах необхідно формувати маркетингову систему збуту продукції, яка вчасно надаватиме інформацію про транспортні проблеми, пакування продукції, ціновий діапазон, вигідні канали збуту. Поряд із цим на збут продукції сільського господарства мають вплив потреби та купівельна спроможність населення, забезпеченість ринку інфраструктурою, організація системи просування продукції до споживача, обсяги виробництва. Конкуренентоспроможність товаровиробника на ринку або окремого виду його продукції забезпечується виручкою від реалізації, асортиментом та якістю, брендом, товарністю, нормою прибутку тощо.

Із кожним роком Україна нарощує свій експортний потенціал агропродовольчої продукції і стає одним із ключових гравців на європейському та світовому ринках. Аграрний сектор національної економіки країни стає її базисом, що створює близько 12% ВВП. Нині він є основним наповнювачем бюджету країни та спрямованою на експорт галуззю національної економіки. У галузі рослинництва основними експортними товарами стали пшениця, кукурудза, олія соняшникова, ячмінь. Найбільший експортний обсяг

має кукурудза – 32 345,9 тис т у 2019 р., що на 10 905,3 тис т більше, ніж у 2018 р. Причому вартість кукурудзи на експорт найвища та становила 5 218,3 млн дол. у 2019 р., що на 1 712,2 тис дол. більше, ніж у 2018 р. Друге місце в експорті займає пшениця з обсягами 20 022,1 тис т у 2019 р., що на 3 648,7 тис т більше порівняно з 2018 р. Доход від експорту пшениці у 2019 р. становив 3 658,4 млн дол., що на 654 млн дол. більше, ніж у 2018 р. На третьому місці експорту знаходиться соняшникова олія в обсязі 6 076,2 тис т, що на 497,4 тис т більше, ніж у 2018 р. Вартість експортованої соняшникової олії у 2019 р. становила 4 252,5 млн дол., що на 143,7 млн дол. більше, ніж у 2018 р. Четверте місце за обсягами експорту належить ячменю у розмірі 4 143,4 тис т, що на 545,9 тис т більше, ніж у 2018 р. Вартість експортованого ячменю становила 710,1 млн дол., що на 28,2 млн дол. більше, ніж у 2018 р. У 2019 р. скоротилося експортування білого цукру на 347,5 тис т, жита – на 90,7 тис т порівняно з 2018 р. Найменшими за обсягами експорту є такі сільськогосподарські культури: овес, рис, гречка, просо, насіння соняшнику. Імпортується до України в найбільших обсягах насіння соняшника та кукурудзи, рис та гречка. Найменшими обсягами імпорту характеризуються

поставки пшениці, жита, вівса, проса, соняшникової олії, білого цукру.

У галузі тваринництва основними товарами на експорт є м'ясо свійської птиці, молоко та м'ясо великої рогатої худоби. Найбільше екпортується м'яса свійської птиці – 414,5 тис т, що на 85,6 тис т більше, ніж у 2018 р. Вартість експортованого м'яса свійської птиці становила 578,4 млн дол., що на 71,9 млн дол. більше, ніж у 2018 р. Скорочення поставок м'яса великої рогатої худоби відбулося на 3,1 тис т у 2019 р. і становило 38,7 тис т. При цьому вартість експортованої продукції зменшилася на 5,5 тис т у 2019 р. (119,3 млн дол.) порівняно з 2018 р. Тенденцію до скорочення має експорт молока – на 2,5 тис т порівняно з 2018 р. Але вартість експортованого молока збільшилася на 15,5 млн дол. за рахунок підвищення ціни на цей вид продукції. Найменше екпортується свинини, риби, сиру, вершкового масла. Основними продуктами імпорту є риба, м'ясо свійської птиці, свинина та молоко (табл. 1).

Імпортування риби залишилося майже незмінним порівняно з 2018 р. (+ 1,8 тис т) і становило 307,8 тис т у 2019 р. Аналогічна ситуація спостерігається з імпортуванням м'яса свійської птиці, поставки якого збільшилися лише на 0,7 тис т. Проте

Таблиця 1

**Експорт-імпорт окремих видів товарів**

Назва товару	Експорт				Імпорт			
	2018 р.		2019 р.		2018 р.		2019 р.	
	обсяг, тис т	вартість, млн дол.	обсяг, тис т	вартість, млн дол.	обсяг, тис т	вартість, млн дол.	обсяг, тис т	вартість, млн дол.
<b>продукція галузі рослинництва</b>								
Пшениця	16373,4	3004,4	20022,1	3658,4	4,0	2,8	2,4	1,9
Жито	103,9	15,5	13,2	3,9	0,4	0,7	3,0	1,2
Ячмінь	3597,5	681,9	4143,4	710,1	7,4	2,5	9,5	2,9
Овес	8,1	1,8	9,7	2,3	0,7	0,1	3,1	0,6
Кукурудза	21440,6	3506,1	32345,9	5218,3	37,4	142,7	35,5	133,0
Рис	3,4	2,3	6,0	4,5	86,5	38,5	81,6	35,2
Гречка	0,7	0,4	1,2	0,5	11,5	2,3	14,4	4,5
Просо	25,3	7,9	51,6	15,3	0,4	0,1	0,0	0,0
Насіння соняшника	58,7	28,2	82,3	34,6	29,9	258,3	33,0	249,0
Олія соняшникова	5578,8	4108,8	6076,2	4252,5	0,6	0,6	0,1	0,1
Цукор білий	581,9	215,5	234,4	84,1	0,4	0,3	0,5	0,4
<b>продукція галузі тваринництва</b>								
М'ясо великої рогатої худоби, свіже, охолоджене або морожене	41,8	124,8	38,7	119,3	1,4	5,7	1,1	4,9
Свинина свіжа, охолоджена або морожена	1,8	3,8	2,3	5,3	28,6	51,9	23,2	44,2
М'ясо та їстівні субпродукти свійської птиці	328,9	506,5	414,5	578,4	130,5	51,9	131,2	52,5
Риба свіжа, охолоджена або морожена	0,7	1,8	0,6	1,5	306,0	458,9	307,8	517,2
Молоко та молочні продукти	93,7	104,2	91,2	119,7	10,6	18,8	15,5	23,6
Масло вершкове та інші молочні жири	30,4	128,6	18,3	77,1	1,1	7,5	3,4	16,5
Сири	8,3	30,8	7,2	26,8	13,7	66,8	23,7	108,8

Джерело: розроблено автором на основі [5]

імпортування сиру збільшилося на 10 тис т порівняно з 2018 р. і становило 23,7 тис т у 2019 р.

Затребувана аграрна продукція на європейському та міжнародному продовольчих ринках та ресурсні можливості сільськогосподарських підприємств впливають на структуру посівних площ вирощуваних сільськогосподарських культур, які підлягають експортуванню за кордон. Для активної участі у глобальних ланцюгах доданої вартості необхідно перейти на виробництво середньо- та високотехнологічних продуктів. Структура українського експорту практично не змінилася з часів переходу до ринкової моделі економіки і зберігає значну залежність від кількох відносно низькотехнологічних експортних продуктів, виробництво яких зазвичай не вимагає високої кваліфікації [6]. Важливим чинником підвищення ефективності і забезпечення стабільності землеробства в сучасних умовах залишаються науково обґрунтовані сівоzmіни, які спрямовані на відновлення й збереження родючості ґрунту та сприяють створенню бездефіцитного балансу гумусу і поживних речовин. При цьому сівоzmіни є важливим елементом оздоровлення фітосанітарного стану посівів, а також чинником оптимізації водного та повітряного режимів ґрунту [7]. На жаль, сучасна ринкова ситуація вимагає вирощувати товарні культури, тому сільськогосподарські підприємства здебільшого не дотримуються науково обґрунтованих сівоzmінів.

Дослідження показало, що найбільш експортованими культурами є пшениця, кукурудза, ячмінь. За період 2018–2020 рр. посівні площі під пшеницею скоротилися на 2% та ячменем – на 6%, а кукурудзи на зерно збільшилися на 23%. У 2020 р. у структурі посівних площ найбільшу вагу займають посіви пшениці – 25,4% та кукурудзи на зерно – 22,36%. Серед технічних культур найбільшу питому вагу займають посіви соняшнику 27,03%, сої – 5,91%, ріпаку – 5,63%. Таким чином, одним із важливих чинників, який впливає на структуру посівних площ, є ринок збуту вирощеної продукції. Якщо є перспективи ринку збуту продукції за високими цінами, то відбудеться нарощування виробництва окремої товарної культури. Поряд із цим мають вплив такі чинники, як якість ґрунтів, спеціалізація господарства, забезпеченість засобами виробництва, природно-кліматичні умови, трудовими ресурсами (табл. 2).

Найбільше українських зернових культур експортується у Єгипет, Китай, Іспанію. Також зерно імпортували Туреччина, Бангладеш, Ізраїль, Нідерланди, Індонезія, Туніс, Італія. У 2019 р. ці держави створили понад 63% від загального вартісного обсягу закупівлі українського зерна [9]. Основними імпортерами української кукурудзи стали Китай, Єгипет, Туреччина, Ізраїль. При цьому скоротилися поставки до країн ЄС: Іспанії (на 27%), Нідерландів (на 9%), Німеччини та Італії (більше ніж на 50%).

Нарощування поставок кукурудзи на зерно відбулося у Бельгію – в 1,4 рази та Португалію – у 3,5 рази [10]. У 2020 р. головними імпортерами насіння соняшнику були Туреччина (23,59%), Грузія (8,85%), Німеччина (7,78%), інші (59,78%) [11]. Найбільше імпортується соняшникової олії до Індії (33,2%), Китаю (14,4%), Нідерландів (10,7%) [12]. Українська аграрна продукція найбільше затребувана у Єгипті, Китаї, Іспанії, Індії, а в країнах Європейського Союзу спостерігається нестабільність економічних зв'язків із деякими країнами.

Продукція сільського господарства у підприємствах України за період 2010–2019 рр. збільшилася на 75%. Причому продукція рослинництва зросла на 88%, а тваринництва – лише на 31%. Якщо у 2010 р. відношення продукції рослинництва до продукції тваринництва трималося на рівні 3,59 рази, то в 2019 р. відбулося зростання розриву до 5,16 рази. Це показує перевагу розвитку продукції рослинництва поряд зі зменшенням продукції тваринництва. У фермерських господарствах продукція сільського господарства зросла у 2,32 рази за досліджуваний період, у тому числі продукція рослинництва – у 2,38 рази, а тваринництва – на 42%. У 2010 р. розбіжність між продукцією рослинництва та тваринництва фермерських господарств досягла 14 разів, а в 2019 р. вона зросла до 23,37 рази. Доходимо висновку, що фермерські господарства не зацікавлені у вирощуванні свійських тварин через низькі ціни на продукцію тваринництва, високі ціни на корми. Таким чином, провідною галуззю сільського господарства залишається рослинництво, яке нарощує свій потенціал та динамічно розвивається через можливості виходу на світові та європейські ринки аграрної продукції шляхом експорту вирощеного врожаю і можливості одержання високих доходів після його реалізації (табл. 3).

Для зміцнення конкурентоспроможності сільськогосподарської продукції та збільшення обсягів її реалізації на світовому та європейському ринках необхідно трансформувати сільське господарство та продовольче виробництво до високих та ефективних рівнів за рахунок збільшення експорту аграрної продукції за умови підвищення якості, відповідності стандартам та сертифікатам. Нестабільна політична ситуація, виїзд громадян за кордон, зменшення чисельності населення, їхня низька купівельна спроможність призводять до обмеження обсягів виробництва сільськогосподарської продукції, тому передумови розвитку галузей сільського господарства необхідно шукати у зовнішньоекономічній діяльності та налагодженні співробітництва з країнами-імпортерами.

Перспективами розвитку експорту агропродовольчої продукції в Україні є:

1. структура експорту має бути різноманітною для підвищення доданої вартості агропродовольчих товарів;

## Посівні площі сільськогосподарських культур у сільськогосподарських підприємствах України

Показник	2018 р.		2019 р.		2020 р.		2020 р. до 2018 р., %
	тис га	%	тис га	%	тис га	%	
<b>Культури сільськогосподарські</b>	<b>19314,6</b>	<b>100,01</b>	<b>19448,7</b>	<b>100,00</b>	<b>19555,6</b>	<b>100,00</b>	101
<b>Культури зернові та зернобобові</b>	<b>10794,0</b>	<b>55,89</b>	<b>11163,7</b>	<b>57,40</b>	<b>11223,5</b>	<b>57,39</b>	104
пшениця	5086,5	26,34	5203,5	26,76	4966,7	25,40	98
кукурудза на зерно	3545,0	18,35	3931,1	20,21	4372,8	22,36	123
ячмінь	1322,6	6,85	1455,8	7,49	1239,1	6,34	94
жито	86,1	0,45	59,3	0,30	82,2	0,42	95
тритикале	17,8	0,09	13,8	0,07	11,6	0,06	65
овес	73,2	0,38	59,7	0,31	69,9	0,36	95
гречка	66,9	0,35	27,2	0,14	41,3	0,21	62
сорго	32,5	0,17	36,3	0,19	39,9	0,20	123
просо	30,4	0,16	65,5	0,34	124,4	0,64	409
рис	12,6	0,07	10,9	0,06	11,4	0,06	90
культури зернобобові	518,5	2,68	298,5	1,53	262,2	1,34	51
квасоля	9,6	0,05	9,2	0,05	14,3	0,07	149
горох	416,9	2,16	236,6	1,22	220,7	1,13	53
вика	4,1	0,02	2,9	0,01	2,3	0,01	56
люпин солодкий	8,3	0,04	7,5	0,04	4,6	0,02	55
<b>Культури технічні</b>	<b>7891,2</b>	<b>40,86</b>	<b>7702,2</b>	<b>39,60</b>	<b>7808,5</b>	<b>39,93</b>	99
Соя	1535,2	7,95	1397,9	7,19	1156,6	5,91	75
Льон кудряш (олійний)	30,8	0,16	17,1	0,09	12,9	0,07	42
Гірчиця	53,7	0,28	46,3	0,24	21,1	0,11	39
Ріпак озимий та кольза	1028,6	5,33	1270,2	6,53	1101,4	5,63	107
Соняшник	4960,5	25,68	4745,9	24,40	5285,0	27,03	107
Мак олійний	1,1	0,01	2,7	0,01	2,0	0,01	182
Льон-довгунець	1,3	0,01	0,9	0,00	0,8	0,00	62
Коноплі	1,2	0,01	1,3	0,01	2,3	0,01	192
Буряк цукровий	261,1	1,35	204,7	1,05	204,0	1,04	78
Буряк цукровий на насіння	0,3	0,00	0,2	0,00	0,1	0,00	33
Прянощі	1,6	0,01	1,4	0,01	1,4	0,01	88
Рослини ефіроолійні	4,9	0,03	4,0	0,02	5,4	0,03	110
Рослини лікарські	6,4	0,03	4,1	0,02	6,7	0,03	105
Тютюн	0,4	0,00	0,6	0,00	0,6	0,00	150
<b>Коренеплоди та бульбоплоди, культури овочеві та баштанні продовольчі</b>	<b>53,9</b>	<b>0,28</b>	<b>54,1</b>	<b>0,28</b>	<b>54,0</b>	<b>0,28</b>	100
Картопля	16,2	0,08	16,1	0,08	17,7	0,09	109
Культури овочеві відкритого ґрунту	31,4	0,16	32,5	0,17	32,3	0,17	103
Культури баштанні	3,7	0,02	3,4	0,02	3,4	0,02	92
<b>Культури кормові</b>	<b>575,5</b>	<b>2,98</b>	<b>528,7</b>	<b>2,72</b>	<b>469,6</b>	<b>2,40</b>	82

Джерело: розроблено автором на основі [8]

2. підвищення рівня партнерської взаємодії з країнами Європейського Союзу в контексті поліпшення умов реалізації готової або переробленої продукції;

3. підвищення рівня конкурентоспроможності агропродовольчої продукції шляхом підвищення її якості та відповідності стандартам, умовам сертифікації;

4. розширення географічної структури експорту сільськогосподарських товарів у напрямі співробітництва з країнами Азії та Африки.

**Висновки з проведеного дослідження.** Позитивна тенденція спостерігається в Україні щодо зростання обсягів виробництва продукції рослинництва для експорту на міжнародний ринок. Поліпшення міжнародних відносин та укладання договорів співробітництва з країнами Європейського Союзу, Азії дали змогу налагодити стабільну співпрацю з експорту української агропродукції. Зростання частини сільського

Таблиця 3

**Продукція сільського господарства підприємств України, млн грн.**

Показники	Роки						2019 р. до 2010 р., %
	2010	2015	2016	2017	2018	2019	
<b>Підприємства</b>							
Продукція сільського господарства	256806,0	367738,8	403244,7	391015,8	437998,6	449806,3	175
продукція рослинництва	200914,6	299369,3	336588,1	323724,5	367688,1	376789,7	188
продукція тваринництва	55891,4	68369,5	66656,6	67291,3	70310,5	73016,6	131
Відношення продукції рослинництва до продукції тваринництва, %	359	438	505	481	523	516	144
<b>у т. ч. фермерські господарства</b>							
Продукція сільського господарства	34145,9	55009,4	64306,1	63277,2	73181,7	79053,0	232
продукція рослинництва	31863,8	52312,9	61528,1	60491,7	70214,1	75809,2	238
продукція тваринництва	2282,1	2696,5	2778,0	2785,5	2967,6	3243,8	142
Відношення продукції рослинництва до продукції тваринництва, %	1396	1940	2215	2172	2366	2337	168

\* у постійних цінах 2016 р.

Джерело: розроблено автором на основі [13]

господарства у ВВП країни та позитивне сальдо у зовнішній торгівлі підкреслюють важливість для розвитку галузі рослинництва експортних операцій. Зростання зовнішньоторговельної діяльності аграрного сектору національної економіки свідчить про конкурентоспроможність українських товаровиробників на зовнішніх ринках та відповідність продукції якісним та безпечним стандартам. Перспективи вбачаються в розвитку співпраці з країнами Африки та деякими Азії, в яких виникає потреба в зернових культурах та продукції тваринництва для забезпечення продовольчої безпеки через постійне зростання кількості населення. Посилення взаємодії з китайським ринком має стати головною стратегією держави, тому що виникає потреба в продовольчій продукції як рослинництва (зернових, плодів та ягід), так і тваринництва (молока та м'яса). Для українських товаровиробників експортної продукції перспективним є виготовлення продукції високої якості, яка відповідає міжнародним стандартам та сертифікації.

**БІБЛІОГРАФІЧНИЙ СПИСОК:**

1. Россоха В., Шарапа О. Експортний потенціал аграрних підприємств. *Зовнішня торгівля: економіка, фінанси, право*. 2016. № 4. С. 44–63. URL: [http://nbuv.gov.ua/UJRN/uazt\\_2016\\_4\\_6](http://nbuv.gov.ua/UJRN/uazt_2016_4_6) (дата звернення: 20.06.2021).
2. Кадирус І.Г., Донських А.С., Якубенко Ю.Л. Економічні особливості збутової діяльності аграрних підприємств. *Modern economics*. 2019. № 15. С. 102–107. URL: [http://nbuv.gov.ua/UJRN/modecon\\_2019\\_15\\_16](http://nbuv.gov.ua/UJRN/modecon_2019_15_16) (дата звернення: 20.06.2021).
3. Яценко О.М., Невзгляд Н.Г. Глобальні тренди розвитку продовольчого ринку: перспективи для України. *Продуктивність агропромислового виробництва. Економічні науки*. 2015. № 27. С. 54–62. URL: [http://nbuv.gov.ua/UJRN/Pav\\_2015\\_27\\_10](http://nbuv.gov.ua/UJRN/Pav_2015_27_10) (дата звернення: 20.06.2021).

4. Фурдичко Л.Є., Хорощенко А.В. Проблеми та перспективи експорту продукції агропромислового комплексу України. *Соціально-економічні проблеми сучасного періоду України*. 2016. Вип. 3. С. 87–91. URL: [http://nbuv.gov.ua/UJRN/sepspu\\_2016\\_3\\_19](http://nbuv.gov.ua/UJRN/sepspu_2016_3_19) (дата звернення: 20.06.2021).

5. Зовнішня торгівля України : статистичний збірник. Київ : ДСС, 2020. С. 166. URL: <http://www.ukrstat.gov.ua> (дата звернення: 20.06.2021).

6. Захарчук О.В. Розвиток експорту агропродовольчої продукції в Україні. *Економіка АПК*. 2021. № 1. С. 28–33.

7. Данкевич А.Є., Бовсуновський А.М. Особливості формування структури посівів та структури сівозмін в умовах Житомирської області. *Агроекономіка*. 2011. № 13–14. URL: <http://eztur.ztu.edu.ua/bitstream/handle/123456789/7845/14Dankevych%20A2.pdf?sequence=1&isAllowed=y> (дата звернення: 18.06.2021).

8. Посівні площі сільськогосподарських культур під урожай 2020 р. : статистичний збірник. Київ : ДСС, 2020. С. 49. URL: <http://www.ukrstat.gov.ua> (дата звернення: 20.06.2021).

9. ТОП-10 країн-імпортерів українського зерна. *Growhow.in.ua*. 2020. URL: <https://www.growhow.in.ua/top-10-krain-importeriv-ukrains-koho-zerna/> (дата звернення: 18.06.2021).

10. ТОП-10 імпортерів української кукурудзи. *Growhow.in.ua*. 2020. URL: <https://www.growhow.in.ua/top-10-importeriv-ukrains-koi-kukurudzy/> (дата звернення: 18.06.2021).

11. Визначено ТОП-3 країни-імпортери українського насіння соняшнику. *SuperAgronom.com*. 2020. URL: <https://superagronom.com/news/11075-viznachenno-top-3-krayini-importeri-ukrayinskogo-nasinnya-sonyashniku> (дата звернення: 18.06.2021).

12. ТОП-3 країни-імпортери української соняшникової олії. *Agravery.com*. 2020. URL: <https://agravery.com/uk/posts/show/top-3-kraini-importeri-ukrainskoi-sonasnikovoi-olii> (дата звернення: 18.06.2021).

13. Сільське господарство України : статистичний збірник. Київ : ДСС, 2020. С. 232. URL: <http://www.ukrstat.gov.ua> (дата звернення: 20.06.2021).

## REFERENCES:

1. Rossokha V., Sharapa O. (2016) Eksportnyy potentsial ahrarnykh pidpryemstv [Export potential of agricultural enterprises]. Kyiv: KNTEU. (in Ukrainian)
2. Kadyrus I.H., Dons'kykh A.S., Yakubenko Yu.L. (2019) Ekonomichni osoblyvosti zbutovoyi diyal'nosti ahrarnykh pidpryemstv [Economic features of sales activities of agricultural enterprises]. Mykolayiv: MNAU. (in Ukrainian)
3. Yatsenko O.M., Nevzhlyad N.H. (2015) Hlobal'ni trendy rozvytku prodovol'choho rynku: perspektyvy dlya Ukrayiny [Global trends in food market development: prospects for Ukraine]. Kyiv: NDI "Ukrahropromproduktynist". (in Ukrainian)
4. Furdychko L.Ye., Khoroshchenko A.V. (2016) Problemy ta perspektyvy eksportu produktsiyi ahropromysloвого kompleksu Ukrayiny [Problems and prospects of export of products of the agro-industrial complex of Ukraine]. L'viv: NANU, pp. 87–91. (in Ukrainian)
5. Frizorenko A. (2020) Zovnishnya torhivlya Ukrayiny [Ukraine's foreign trade]. Kyiv: DSS. (in Ukrainian)
6. Zakharchuk O.V. (2021) Rozvytok eksportu ahroprodovol'choyi produktsiyi v Ukrayini [Development of agri-food exports in Ukraine]. Kyiv: IAE. (in Ukrainian)
7. Dankevych A.Ye., Bovsunovs'kyi A.M. (2011) Osoblyvosti formuvannya struktury posiviv ta struktury sivozmin v umovakh Zhytomyrs'koyi oblasti [Features of formation of structure of crops and structure of crop rotations in the conditions of Zhytomyr region]. Dnipropetrovs'k: DDAEU, pp. 13–14. (in Ukrainian)
8. Prokopenko O.M. (2020) Posivni ploshchi sil's'kohospodars'kykh kultur pid urozhay 2020 r. [Sown areas of crops for the 2020 harvest]. Kyiv: DSS. (in Ukrainian)
9. Growhow.in.ua (2020) TOP-10 krayin-importeriv ukrayins'koho zerna [TOP-10 countries-importers of Ukrainian grain]. Kyiv: Posts. (in Ukrainian)
10. Growhow.in.ua (2020) TOP-10 importeriv ukrayins'koyi kukurudzy [TOP-10 importers of Ukrainian corn]. Kyiv: Posts, p. 1. (in Ukrainian)
11. SuperAgronom.com (2020) Vyznacheno TOP-3 krayiny-importery ukrayins'koho nasinnya sonyashnyku. [The TOP-3 countries-importers of Ukrainian sunflower seeds]. Kyiv: Posts, p. 1. (in Ukrainian)
12. Agravery.com (2020) TOP-3 krayiny-importery ukrayins'koyi sonyashnykovoyi oliyi [TOP-3 importers of Ukrainian sunflower oil]. Kyiv: Posts, 2020, p. 1. (in Ukrainian)
13. Prokopenko O.M. (2020) Sil's'ke hospodarstvo Ukrayiny [Agriculture of Ukraine]. Kyiv: DSS, p. 232. (in Ukrainian)